C5+1 WASHINGTON ZİRVESİ

Seyda Nur OSMANLI

Misafir Araştırmacı

6 Kasım 2025 tarihinde C5+1 diyalog formatı için ABD ve beş Orta Asya lideri ilk kez ABDnin başkenti Washingtonda bir araya gelmiştir. C5+1 şeklinde anılan beş Orta Asya devleti ve ABD arasındaki diyalog platformu, 2015 yılında BM Genel Kurulu sırasında bir toplantıda gündeme gelmiş ve bu doğrultuda aynı yıl Semerkantta dışişleri bakanları düzeyinde ilk kez toplanmıştır. 2023 yılında, ABD Başkanı Biden döneminde BM Genel Kurulu marjında, platform ilk kez liderler seviyesinde toplanmıştır. Böylece C5+1 platformu sayesinde, ABDnin Orta Asya devletlerine bütüncül bir yaklaşım izlediği ileri sürülebilir.

ABDnin Orta Asya politikası incelendiğinde bölgenin ilk olarak Afganistan politikası açısından öne çıktığı görülmektedir. Son döneme bakıldığında ise ABD tarafından yayımlanan 2019-2025 Orta Asya Stratejisi belgesi ABDnin Orta Asya ülkelerine yaklaşımı açısından önemlidir. Söz konusu belgede, ABDnin Orta Asyada altı temel önceliği olduğu belirtilmiştir. Bunlar, Orta Asya devletlerinin bağımsızlıklarını desteklemek, bölgedeki güvenlik tehditlerini azaltmak, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygıyı teşvik etmek, Afganistana istikrar için desteği sürdürmek, Orta Asya ve Afganistan arasındaki bağlantıyı güçlendirmek ve Orta Asyanın kalkınması için ABD yatırımlarını teşvik etmek olarak sıralanmıştır.[1] 2024 yılına gelindiğinde, ABD öncülüğünde C5+1 Kritik Mineraller Diyaloğu girişimi başlatılmış ve ardından Kazakistan ve Özbekistan aynı yıl ABDnin başlattığı Minerallerde Güvenlik Ortaklığı Forumuna katılmıştır.[2] Böylece ABDnin Orta Asya politikasının; Afganistan bağlamında güvenlik, ABD yatırımları ve kritik mineraller konusunda iş birliği olarak üç temel alan etrafında şekillendiği görülmektedir.

C5+1 Washington Zirvesinin yukarıda belirtilen politika hedefleri bağlamında ilerlediği görülmektedir. Görüşmede bölge ülkeleri ve ABD arasında kritik minerallerde iş birliği ve ABD yatırımları hakkında çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır. ABD ve beş Orta Asya ülkesi arasında kritik minerallerde iş birliği için çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır. Ayrıca; Kazakistan ile ABD 17,2 milyar dolar değerinde çeşitli alanlarda otuzdan fazla anlaşma, Özbekistan ile ABD şirketlerinin 34,5 milyar dolarlık yatırımını amaçlayan ticaret sözleşmeleri, Tacikistan ile dijital yatırımlar ve çeşitli ABD yatırımları için anlaşma imzalanmıştır.[3] Kazakistan, Tacikistan ve Özbekistan'ın toplam 37 Boeing jetinin satışı konusunda anlaşılmıştır.[4] Türkmenistan ile Türkmen gazının ulaşım rotalarının çeşitlendirilmesi ve Kırgızistan ile hidroelektrik, ulaştırma altyapısı ve bilişim sektörünün

geliştirilmesi konuları ele alınmıştır.[5]

Çinin Orta Asyada derinleşen ilişkileri, Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle Rusyanın bölge üzerinde etkisinin azalması ve ABnin Orta Asya ülkeleri ile bütüncül biçimde ilişkilerini geliştirmesinin, ABD için Orta Asyanın önemini artıran diğer faktörler olduğu söylenebilir. Söz konusu aktörlerin Orta Asyadaki iş birliği ve yatırım hamleleri rekabet yaratabilirken aynı zamanda bölge ülkelerinin dış politika tercihlerini çeşitlendirmeye de yardımcı olabilir. Bu bakımdan, Kazakistan ele alınabilir. Kazakistanın çok vektörlü dış politika yaklaşımı doğrultusunda Çin, AB, Rusya ve ABD ile yakın ilişkiler kurmakta olduğu görülmektedir.[6] Bu açıdan son örnek Washington zirvesinde ABD ile imzalanan anlaşmalar ve sonrasında Tokayevin Moskova ziyareti örnek gösterilebilir.[7] Kazakistan ile ilgili bir başka gelişme ise, Kazakistanın, İbrahim Anlaşmalarına katıldığını duyurmasıdır. İbrahim Anlaşmaları, özetle Ortadoğudaki Müslüman ülkeler ve İsrail arasında ilişkilerin normalleşmesini ön gören anlaşmalar olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda halihazırda İsrail ile ilişkileri bulunan Kazakistanın anlaşmalara katıldığını belirtmesinin, ABD ile ilişkilerini derinleştirmeye yönelik olduğu ancak bu gelişme sayesinde İbrahim Anlaşmalarının bölgesini ve etkisini genişleyebileceği belirtilebilir.[8]

Türkiyenin bölge ülkelerinin bağımsızlığına kavuştuğu 1990lı yıllardan itibaren Orta Asya devletleri ile kurduğu yakın siyasi, ekonomik, güvenlik ve kültürel iş birliği ve Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ile kurumsallaşan ilişkileri göz önüne alındığında, TDT ile iş birliği C5+1 mekanizmasını güçlendirebilir.

ABDnin Orta Asya politikasında 2015 yılında başlatılan C5+1 mekanizmasının son on yıllık süreçte ilerlediği ve Washington görüşmesinde imzalanan anlaşmalarla somut adımlar atıldığı görülmektedir. Bu bağlamda ABDnin bölge ülkeleri ile ilişkileri güvenlik, kritik mineraller konusunda iş birliği, ABD yatırımları olmak üzere güvenlik ve ekonomik hedeflerle ilerlemektedir. ABDnin bölgeye yönelik yaklaşımı; Çin, AB ve Rusya gibi diğer aktörlerin bölgedeki varlıklarını artıracak adımlar atmasına yol açabilirken aynı zamanda Orta Asya ülkelerine dış politika alternatifi ürettiği söylenebilir. Bu noktada bölge ülkelerinin izleyeceği temkinli ve bağımsız dış politika tercihleri önem kazanmaktadır. ABDnin somut adımlarla ilerlettiği C5+1 yaklaşımı, gelecek dönemde ABD tarafından kurumsal adımlarla desteklenebilir. Bu bağlamda TDT ile bölge ilişkileri için iş birliği imkanı oluşturabilir.

**Görsel: Geopolitical Monitor*

[1] United States Strategy for Central Asia 2019-2025, *U.S. Department of State*, 2019, https://tj.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/143/United-States-Strategy-for-Central-Asia-2019-2025-1.pdf

[2] "Minerals Security Partnership", U.S. Department of State, https://www.state.gov/minerals-security-partnership

[3] "The United States Strengthens Ties with Tajikistan", *U.S. Embassy in Taijikistan*, 7 Kasım 2025, https://tj.usembassy.gov/the-united-states-strengthens-ties-with-tajikistan/

[4] Reid Standish, "Trump And Central Asia Reach Critical Minerals Deal At Washington Summit", *Radio Free Europe*, 7 Kasım 2025, https://www.rferl.org/a/central-asia-trump-critical-minerals-diplomatic-deals-summit/33583397.html ; Zhanna Nurmaganbetova, "Kyrgyzstan Outlines Three Strategic Areas of Cooperation with U.S.", *Qazinform News Agency,* 25 Kasım 2025, https://qazinform.com/news/kyrgyzstan-outlines-three-strategic-areas-of-cooperation-with-us-6cf2d2

[5] Zhanna Nurmaganbetova, "Kyrgyzstan Outlines Three Strategic Areas of Cooperation with U.S.", *Qazinform News Agency,* 25 Kasım 2025, https://qazinform.com/news/kyrgyzstan-outlines-three-strategic-areas-of-cooperation-with-us-6cf2d2

[6] Melih Demirtaş, "C5+1den İbrahim Anlaşmalarına: ABD Realitesi ve Bölgesel Nüfuz Siyaseti", *Tercüman*, 25 Kasım 2025, https://www.tercuman.com/analiz/c51den-ibrahim-anlasmalarina-abd-realitesi-ve-bolgesel-nufuz-siyaseti-1341

[7] "Kazakistan Cumhurbaşkanı, ABD'den Sonra Rusya'ya Gidiyor", *TRT Avaz,* 10 Kasım 2025, https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/turkistandan/kazakistan-cumhurbaskani-abd-den-sonra-rusyaya-gidiyor/6911eac48c44c2af80104bd7

[8] Frud Bezhan, Reid Standish , Why is Kazakhstan Joining The Abraham Accords?, *Radio Free Europe*, 7 Kasım 2025, https://www.rferl.org/a/kazakhstan-abraham-accords-russia-china/33583991.html

Yazar Hakkında :

Seyda Nur OSMANLI, 2015 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2021 yılında, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında "Kuşak ve Yol Girişimi: Cibuti ve Pakistan Örnekleri" başlıklı teziyle Yüksek Lisans derecesini almıştır. Osmanlı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Doktora Adayıdır. Çin dış politikası, Çin-ABD ilişkileri, Türkiye-Çin ilişkileri hakkında çalışmalarını sürdürmektedir. Osmanlı, AVİM Uygulamalı Eğitim Programı Koordinatörüdür. Ayrıca, AVİM Günlük Bülten'in Asya-Pasifik bölümünü hazırlamaktadır. Ekim 2024'den bu yana AVİM'de Misafir Araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Osmanlı, Mayıs 2026-Temmuz 2026 tarihleri arasında Erasmus+ Staj Bursu kazanarak, Bonn Üniversitesi bünyesindeki Center for Advanced Security, Strategic and Integration Studies (CASSIS) merkezinde Misafir Araştırmacı olarak staj ve araştırma faaliyeti yürütmüştür.

Atıfta bulunmak için: OSMANLI, Seyda Nur. 2026. "C5+1 WASHINGTON ZİRVESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 104. Aralık 05. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/C5-1-WASHINGTON-ZIRVESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır